

RAAP BELGIË – RAPPORT 902

EINDVERSLAG

Verbouwing van schoolgebouwen, Wijngaardstraat te
Oudenaarde

[EINDVERSLAG]

opgraving- 2022K95

[COLOFON]

[TITEL]: Verbouwing van schoolgebouwen, Wijngaardstraat te Oudenaarde
Eindverslag
Opgraving – 2022K95

[VERSIE] 15/12/2022

[AUTEUR(S)] N. Vanholme

[PROJECTLEIDER] N. Vanholme

[TERREINWERK] J. De Mulder, S. Merchie, S. Stapleton, N. Vanholme

[KAARTVERVAARDIGING] L. Ryckebusch

[MATERIAALSTUDIE] nvt

[RAAPPROJECT] OUW103

[ERKEND ARCHEOLOOG] RAAP België (OE/ERK/Archeoloog/2016/00154)

[BEWAARPLAATS DOCUMENTATIE] RAAP België BV, Begoniastraat 13, 9810 Eke

[BEVOEGD GEZAG] Agentschap Onroerend Erfgoed

RAAP België BV
Begoniastraat 13
9810 Eke
Telefoon 09/311 56 20
E-mail: raap@raap.be
Website: www.raap.be

© RAAP België BV, 2021

RAAP België aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

SAMENVATTING

RAAP België voerde een archeologisch onderzoek uit in de KBOSchool, gelegen in de Wijngaardstraat – Achter de Wacht te Oudenaarde. Dit gebeurde in functie van het verkrijgen van een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen. Het onderzoek kadert in een project waarbij het turnblok volledig wordt gerenoveerd en de koer word heraangelegd.

Conform het nieuwe Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 diende bij het stedenbouwkundige vergunningsaanvraag een bekrachtigde (archeologie)nota te worden aangeleverd. In de nota werd een archeologisch opgraving geadviseerd. Deze opgraving vond plaats in 4 dagen tussen 29/11/2022 en 08/12/2022.

Bij het uitgraven van de vloer van het turngebouw tot -45 cm diepte dienden de archeologische resten te worden geregistreerd. Er was immers een verhoogde kans dat resten van het voormalige Kapucijnenklooster (17de -18de eeuw) zouden worden aangetroffen. Alle geregistreerde structuren kunnen echter in relatie worden gebracht met de 19de- en begin 20ste-eeuwse situatie van het terrein waarbij een langgerekt perceel van aan de Kattestraat tot het huidige turngebouw liep. Het ging om resten van twee bijgebouwen waarvan de toegang ervan via de Kapucijnengang verliep. Op de atlas der buurtwegen (1845) zijn binnen de onderzochte locatie geen gebouwen weergegeven, terwijl op de luchtfoto van 1971 het turngebouw er reeds staat. De resten vallen dus tussen deze twee data.

Er kan worden besloten dat de afgegraven pakketten en de aangetroffen structuren geen link hebben met het Kapucijnenklooster. Enkel de gerecupereerde natuurstenen tegels kunnen eventueel van het klooster afkomstig zijn. Uit zowel de proefput ter hoogte van de liftschacht als het archeologisch onderzoek blijkt dat resten van het klooster zich dieper bevinden. In dat opzicht kan het perceel waarop het turnblok staat niet worden ingekleurd als 'Gebied Geen Archeologie'.

INHOUDSOPGAVE

Samenvatting.....	2
Inhoudsopgave.....	3
1 Inleiding	5
1.1 Administratieve gegevens	5
1.2 Archeologische traject	7
1.3 Onderzoeksopdracht.....	8
1.4 Geplande bodemingrepen.....	8
1.4.1 Bestaande toestand	8
1.4.2 Bodemingrepen – beschrijving	8
1.4.3 Bodemingrepen – diepte en oppervlak:	9
1.5 Randvoorwaarden.....	9
2 Onderzoeksmethodiek	10
2.1 Afwijkende onderzoeksmethodiek	10
2.2 Technische specificaties gebruikt materiaal	10
2.3 Terreinorganisatie	10
2.4 Wetenschappelijke begeleiding en advisering.....	10
3 Historisch kader	11
3.1 Historische bronnen.....	11
3.2 Cartografische bronnen.....	11
3.2.1 De kaart van Jacob van Deventer (1559-1575)	11
3.2.2 Kaart van Vedastus du Plouich uit 1649	12
3.2.3 Villaret kaart (1745-1748)	12
3.2.4 Maquette van Nézot (1747).....	14
3.2.5 Kaart van Ferraris (1771-1777).....	14
3.2.6 Atlas der Buurtwegen (1843-1845).....	15
3.2.7 Kaarten uit de 20 ^e eeuw	17
4 Resultaten.....	18
4.1 Beschrijving van de sporen	20
4.2 Interpretatie.....	21
4.3 Beantwoorden van de onderzoeksvragen.....	25
5 Synthese	26

6	Voorstel over het bewaren of deponeren van het archeologisch ensemble	27
7	Bibliografie	28
7.1	Uitgegeven literatuur	28
7.2	Onuitgegeven literatuur	28
7.3	Websites	28
8	Figurenlijst	30
9	Bijlages.....	31

1 INLEIDING

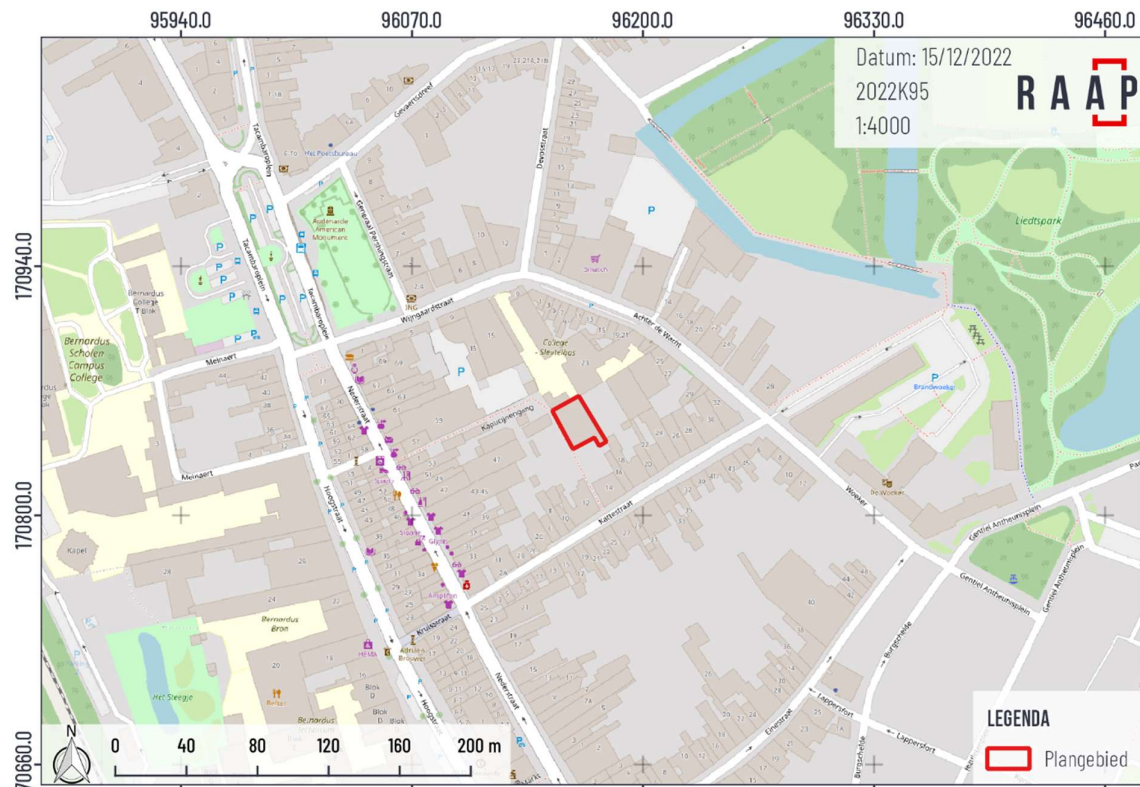
1.1 ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

Projectcodes agentschap Onroerend Erfgoed1: Projectcode bureauonderzoek	2022K95		
Onderzoekskader	Opstellen van een eindrapport in functie van een omgevingsvergunning		
Erkend archeoloog	RAAP België (OE/ERK/Archeoloog/2016/00154)		
Naam plangebied	Wijngaardstraat		
Adres	Wijngaardstraat 9		
Deelgemeente/gemeente	Oudenaarde		
Provincie	Oost-Vlaanderen		
Kadastrale gegevens	1e afdeling, sectie B, Nummers : 322k – 322m – 322n		
Oppervlakte betrokken percelen	2.927 m ²		
Oppervlakte plangebied	1.414 m ²		
Oppervlakte geplande bodemingrepen	700 m ²		
Periode veldwerk	December 2022		
Bodemtype	Puin / leem		
Bounding box in Lambert-coördinaten	zuidwest : noordoost:	X: 96112.7 X: 96208.8	Y: 170837.02 Y: 170928.88
Juridische context	Gelegen in een vastgestelde archeologische zone. Het betreft de historische stadskern van Oudenaarde. De zone heeft het IDnummer 5911. ²		

Tabel 1. Administratieve gegevens

¹ Voor elke fase van vooronderzoek is een projectcode bekomen bij het agentschap Onroerend Erfgoed. Deze projectcode is op alle documenten van het vooronderzoek, registratie, verpakking van vondstenmateriaal en verpakking van stalen aangebracht.

² <https://geo.onroenderfgoed.be>

Figuur 1. Topografische kaart met projectie van het plangebied (bron: OPENSTREETMAP, 2022).

Figuur 2. Huidig kadasterplan met aanduiding van het onderzochte perceel. (bron: OPENSTREETMAP, 2022).

1.2 ARCHEOLOGISCHE TRAJECT

In functie van het omgevingstraject zijn er voorafgaand de opgraving een archeologienota en nota opgesteld.

- Een bureauonderzoek in het kader van de archeologienota ID11945.³

Op basis van het vooronderzoek zonder ingreep in de bodem kon geen definitieve uitspraak worden gedaan over de effectieve aanwezigheid van archeologische sporen binnen het projectgebied. Om hierover uitsluitel te bieden is overgegaan tot een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem, door middel van een proefputtenonderzoek. Drie zones werden hierbij onderzocht: de lift, het turnblok en de koer.

- Een onderzoek door middel van proefputten resulterend in nota ID13487⁴.

Zone Koer: Er zijn geen archeologisch relevante sporen aangetroffen binnen de onderzochte diepte (tussen 60 en 90cm). Hier zijn enkel recente resten waargenomen.

Zone lift: Er zijn op 1m diepte enkele muurresten -vermoedelijk van het klooster- en een puinige laag waargenomen met archeologische vondsten (midden 17de eeuw) maar deze bevonden zich niet in een gesloten context. Gezien de beperkte ruimte waar het onderzoek zou kunnen plaatsvinden, en een beperkte kenniswinst, werd er geen verder onderzoek geadviseerd.

Zone turnblok: Dit gebouw is gelegen ter hoogte van het 17de-eeuws klooster. De funderingen van dit klooster komen ten noordwesten van dit gebouw pas op 1m diepte voor (zone lift). In het zuidoostelijke deel van de turnblok werd een mogelijke oude fundering op 60cm diepte aangetroffen. Ondanks de uitgraving tijdens de werkzaamheden slechts 50cm diep zullen gaan, kan de aanwezigheid van resten van het oude klooster niet worden uitgesloten. Immers kunnen bepaalde delen minder diep zijn uitgebroken. Daardoor is er een kans dat tijdens de uitbraak van de vloer archeologische resten worden aangetroffen. Hier diende wél verder onderzoek te gebeuren.

figuur 3. Proefput 4, ter hoogte van de liftschacht. Zicht op de parallelle funderingsmuren.

³ <https://id.erfgoed.net/archeologie/archeologienotas/11945>

⁴ <https://id.erfgoed.net/archeologie/notas/13487>

1.3 ONDERZOEKSOPDRACHT

Het onderzoek kadert in de herinrichting van de renovatie van een schoolgebouw en de heraanleg van de koer. Op basis van de vooronderzoeken werd een zone afgebakend met een verhoogd archeologisch potentieel.

Het doel van de opgraving was het kloostercomplex meer exact te situeren. Daarbij werd ook getracht zicht te krijgen op de ruimtelijke indeling. Hierbij wordt rekening gehouden met de aanwezigheid van een kerk en de kloostergebouwen.

In het betreffende programma van maatregelen werden volgende onderzoeksvragen gesteld:

- Op welk niveau zijn er archeologische resten aangetroffen? Hoe verhoudt de diepte zich ten opzichte van archeologische niveaus die werden waargenomen tijdens het vooronderzoek?
- Kan er een duidelijk onderscheid worden gemaakt tussen de late 19de/20ste-eeuwse resten/ophogingen, en de oudere sporen/lagen die eerder met het klooster kunnen worden gelinkt. Is er daarbij duidelijkheid verkregen omtrent de fundering S20 die in proefput 6 werd waargenomen?
- Kan er op basis van de aangetroffen resten van het klooster meer informatie worden gewonnen over de ligging en ruimtelijke/functionele indeling van de gebouwen?
- Zijn er inhumaties aangetroffen, en waar liggen deze ten opzichte van de structuren.

1.4 GEPLANE BODEMINGREPEN

Het betreft een verbouwing van een deel van een schoolcomplex voor lager- en kleuteronderwijs. Het schoolcomplex bestaat uit verschillende gebouwen door al of niet overdekte speelplaatsen met elkaar verbonden.

1.4.1 Bestaande toestand

Het bouwvolume 'blok turnzaal' (kant Kapucijnengang) bestaat uit 2 bouwlagen. Het volume is niet onderkelderd doch aan de kant van de speelplaats bevindt zich nog een voormalige keldertrap (nabij te bouwen uitbouw lift) naar de kelder van de middenbouw. Deze kelder(trap) wordt niet meer gebruikt en zal dus worden opgevuld.

Het bouwvolume 'blok toren' (kant Wijngaardstraat) bestaat eveneens hoofdzakelijk uit 2 bouwlagen. Het bouwvolume is voorzien van een hellend (leien)dak en is deels onderkelderd ter hoogte van het deel van het gebouw in het midden van de bouwplaats.

In de zone speelplaats tussen blok 'toren' en blok 'turnzaal' liggen het grootste deel van de riolerings- en nutsleidingen en putten. De leidingen zitten vermoedelijk op vorstvrije diepte t.t.z. 60 cm en dieper. De putten bevinden zich over de centrale zone van de koer, naast het turnblok.

1.4.2 Bodemingrepen – beschrijving

De werken blijven beperkt tot een deel van het plangebied. Op de percelen langsheen Achter de Wacht zullen er geen werken worden uitgevoerd. Voor de andere gebouwen en de speelplaats zijn volgende werkzaamheden voorzien:

- een bouwvolume genaamd 'blok toren' gelegen kant Wijngaardstraat wordt volledige verbouwd;
- een bouwvolume genaamd 'blok turnzaal' gelegen naast de straat genaamd 'Kapucijnengang' wordt eveneens volledig verbouwd;
- de volledige (niet overdekte) speelplaats wordt vernieuwd voor de aanleg van de nieuwe riolering en voor de toegankelijkheid van de brandweer. Deze toegang tot de bouwplaats gebeurt via de bestaande toegang kant Wijngaardstraat;
- Er wordt een lift geplaatst tegen de 'blok turnzaal'.

1.4.3 Bodemingrepen – diepte en oppervlak:

In het totaal gaat het om een bodemingreep van 1610m². De diepte is afhankelijk van de zone

- Zone heraanleg verharding speelplaats : diepte uitgraving ca. 30 cm – hoeveelheid ca. 227,23 m³ -> ca. 765m²
- Zone heraanleg verharding speelplaats + riolering : diepte uitgraving ca. 60 cm – hoeveelheid ca. 71,96 m³ -> ca. 120m²
- Zone heraanleg verharding speelplaats + fundering : diepte uitgraving ca. 200 cm – hoeveelheid ca. 38,44 m³ -> ca. 20m²
- Zone heraanleg vloerplaat gebouwen : diepte uitgraving/afbraak vloerplaat ca. 60 cm – hoeveelheid ca. 420 m³ -> ca. 700m²

Figuur 4. Detail van het plan van de grondwerken. (bron: Architectenburo MAS bvba) . Groen: riolering, oranje: liftschacht. De blok 'Toren' valt buiten deze renovatiefase.

1.5 RANDVOORWAARDEN

N.v.t.

2 ONDERZOEKSMETHODIEK

De opgravingsmethode werd bepaald in het vermelde programma van maatregelen:

De aandacht zou voornamelijk gaan naar archeologische resten die kunnen worden gelinkt met het kloostergebouw, en dus ouder zijn dan ca. 1800. Jongere resten zijn binnen dit verhaal minder relevant, maar dienden wel te worden geregistreerd.

Er werd uitgegaan van een site met complexe stratigrafie waarbij gezien de beperkte verstoringsdiepte slechts één opgravingsvlak noodzakelijk was (tenzij bij uitzonderlijke vondsten). Dit niveau bevond zich op -45cm (d.i. 3,12m TAW) onder de nulpas. Er werd in bijzijn van de archeoloog laagsgewijs afgegraven tot op het gewenste/nodige niveau, en dit door middel van een laser. Hierna werd het aangelegde vlak geregistreerd. Indien er geen archeologische relevante sporen aanwezig waren, werd het vlak enkel gefotografeerd om de afwezigheid van archeologische resten te kunnen staven. De hele ruimte van het turngebouw werd als werkput 1 beschouwd, en alle geregistreerde resten zijn in vlak 1 ingemeten. In het totaal zijn er 12 sporen geregistreerd.

Gezien de aard van de recente sporen werd het niet nodig geacht om coupes of profielen te zetten. Dit zou onnodig graafwerk (en kosten) met zich meebrengen, en onderliggende bodemarchief vernielen.

Er zijn geen vondsten aangetroffen en er zijn geen grondstalen ingezameld.

2.1 AFWIJKENDE ONDERZOEKSMETHODIEK

Het onderzoek werd uitgevoerd zoals voorschreven volgens het programma van maatregelen.

2.2 TECHNISCHE SPECIFICATIES GEBRUIKT MATERIAAL

Bij de aanleg van een sporenvak zijn alle sporen opgekuist, genummerd en zijn de vlakken en sporen gefotografeerd. De sporen zijn ingemeten met een RTS (Sokkia iX Series) en beschreven (spoornummer, vorm, soort, opbouw, materiaal, ...) aan de hand van een veldlaptop en een databank (Odile V6.0). Tijdens het inmeten zijn tevens de hoogtematen genomen van het archeologisch vlak waarbij gelet werd op onderling hoogteverschil tussen de verschillende sporen en structuren.

2.3 TERREINORGANISATIE

Het terreinwerk werd in 4 (halve) dagen uitgevoerd van 29 november tot 8 december 2022. Het team bestond uit:

- *Erkend Archeoloog: RAAP België*
- *Veldwerkleider: N. Vanholme*
- *Assistent-archeoloog: J. De Mulder, S. Merchie, S. Stapleton*

Het onderzoek vond binnen plaats, de weersomstandigheden speelden hierbij geen rol.

2.4 WETENSCHAPPELIJKE BEGELEIDING EN ADVISERING

De archeologische dienst SOLvA werd op de hoogte gebracht van de uitvoering van het onderzoek.

3 HISTORISCH KADER

Gezien de aard van het onderzoek, waarbij de focus werd gelegd op de resten van het oude Kapucijnenklooster, en omwille van de beperkte bodemingreep binnen het turnblok, zal binnen dit hoofdstuk enkel dieper ingegaan worden op de geschiedenis van dit gebouwencomplex.

3.1 HISTORISCHE BRONNEN

De kapucijnen vestigden zich op deze locatie in 1609. Het was vlakbij het klooster van de Zwarte Zusters gelegen. Het Kapucijnenklooster werd na de Franse Revolutie opgeheven in 1796 en deels gesloopt of verbouwd tot privé-woningen. De kerk zelf diende tot het vierde kwart van de 19de eeuw als lokaal van de Sint-Hermesgilde. Op de plaats kwam het jongenspatronaat (1905) en achterliggende vakschool (1935-36).⁵

De historische gegevens over de kloostergebouwen zijn schaars. Er zou een kerkje hebben gestaan met één zijkapel, gewijd aan de Heilige Clemens. In 1631 krijgen de monniken de toestemming om het aantal cellen in de slaapzaal te verdubbelen. Dit gebeurde door de gang te heraanleggen zodat hij centraal in de ruimte lag. Op deze manier kon men zowel links als rechts van de gang slaapcellen inplannen. Dit in tegenstelling tot de situatie voordien, waarbij slechts één kant van de gang door slaapcellen werd ingenomen. Een bron uit 1645/46 spreekt dan weer over de aanwezigheid van 5 ziekenkamers en tijdens herstellingswerken in 1699 zou een grote kamer op het gelijkvloers vergroot zijn.⁶

Interessant voor het onderzoek zijn de historische gegevens over het kloostererf. In verschillende bronnen wordt gewag gemaakt van een omheiningsmuur rondom de tuin. Ook zouden in de tuin pesthuizen zijn opgetrokken waarin ten tijde van de Franse bezetting pestlijders uit het Franse leger zijn verzorgd.

Verder vinden we in de bronnen ook de vermelding van begravingen in de kloostertuin van zowel een protestantse kapitein (1667) als een Friese, protestantse generaal (1708). Beide mochten door hun geloofsovertuiging niet in gewijde grond begraven worden, en zijn door de paters in de kloostertuin te rusten gelegd⁷.

3.2 CARTOGRAFISCHE BRONNEN

De schaarse historische bronnen kunnen worden aangevuld met de informatie uit kaartmateriaal.

3.2.1 De kaart van Jacob van Deventer (1559-1575)

De oudst bekende plattegrond van Oudenaarde is van de hand van Jacob van Deventer, die aan zijn verzameling stadsplattegronden van de Lage landen werkte tussen 1559 en 1575. Het plangebied ligt in het noorden van de stad, direct binnen de stadsmuur ('Achter de Wacht'). De exacte locatie is moeilijk te georefereren op dit plan. Het gaat vermoedelijk om het bouwblok dat verder nog omsloten wordt door de Kattestraat in het zuiden, de Nederstraat in het westen en de Wijngaardstraat in het noorden. Gezien de stichtingsdatum van het Kapucijnenklooster in 1609 moet het religieus gebouw dat op de kaart zichtbaar is, behoren tot de orde van de Zwarte zusters. Waarschijnlijk gaat het om de kerk van de Zwartzusters bij de Beverepoort. Het klooster van de zwarte zusters, gesticht in 1295, moet door de aanleg van een Vauban versterking in de stadsomwalling plaats ruimen. Het klooster wordt in 1670 verplaatst naar de Einestraat.⁸ Het gebied is alleen aan de noordrand bebouwd en aan de oostrand – vlak binnen de stadsmuur – niet.

⁵ ONROEREND ERFGOED, 2019

⁶ Hildebrand, 1950, pp. 240-241

⁷ Hildebrand, 1950, p. 242

⁸ ONROEREND ERFGOED, 2019

Figuur 5. De kaart van Oudenaarde van Jacob van Deventer ('netkaart'; bron: Van Deventer, 1648). In het oranje de situering van het plangebied.

3.2.2 Kaart van Vedastus du Plouich uit 1649

Het betreffende plangebied kan niet correct op deze kaart kan worden geprojecteerd, maar bevindt zich aldus ter hoogte van de Kapucijnenklooster (aangegeven als *P.P. Capucini*). Het stadsplattegrond geeft direct ten noorden van het plangebied een tweede klooster, dit is het klooster van de Zwarte zusters. Ten westen staat een kapel (*Capella S. Eligii*). Tussen het Kapucijnenklooster en de omwalling bestaat dit stadsdeel voornamelijk uit tuinen.⁹

De stadsmuur is op deze kaart aangegeven, maar niet met het juiste aantal torens. Voor de stadsmuur zijn enkele bastions aangelegd in een brede stadsgracht, maar deze lijken niet altijd overeen te komen met de later aangelegde bastions.

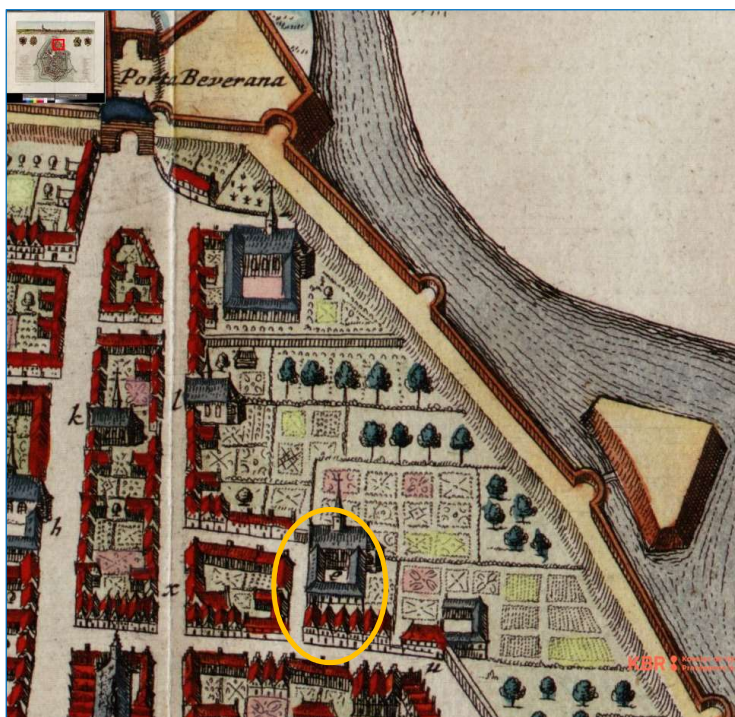
3.2.3 Villaret kaart (1745-1748)

Deze kaart werd aangemaakt naar aanleiding van de Franse veroveringen in onze streken tussen 1745 en 1748, met de bedoeling de gebieden gedetailleerd te karteren. Eén van de ingenieur-geografen die aan het project meewerkte was Jean Villaret, waaraan de naam voor de kaart ontleend werd. Hij was verantwoordelijk voor het gebied tussen Menen-Gent-Doornik tot Maastricht-Luik, wat recent beschikbaar werd gesteld door het agentschap Onroerend Erfgoed en AGIV. Een collega van hem bracht al eerder tussen 1729 en 1730 de kustregio en Westhoek in beeld, maar die zijn (nog) niet vrij raadpleegbaar. De kaartbladen zijn zeer gedetailleerd, zowel naar topografie als bebouwing, wegen, etc., bijgevolg zijn ze zeer interessant voor historisch onderzoek, maar zijn moeilijk correct te georefereren.

Op deze kaart is zowel de noordrand als de oostrand van het plangebied onbebouwd. De bebouwing langs de noordrand lijkt zuidwaarts te zijn verplaatst, waardoor er nu een strook bebouwing midden door het plangebied loopt. Wat eerst de noordelijke bebouwingsrand lag, is nu onbebouwd met een nieuwe straat erlangs. Midden in het plangebied ligt een kruisvormig gebouw. De kerk ligt niet op dezelfde locatie als de kerk op de kaart van Van Deventer. Op een kaart van kerken en kloosters uit 1780 staat de kerk aangegeven als *Le Couvent des Capucins*.¹⁰

⁹ du Plouich, 1649

¹⁰ Anoniem, 1780

Figuur 6. De omgeving van het plangebied op de kaart van Plouich uit 1649 (bron: du Plouich, 1649)

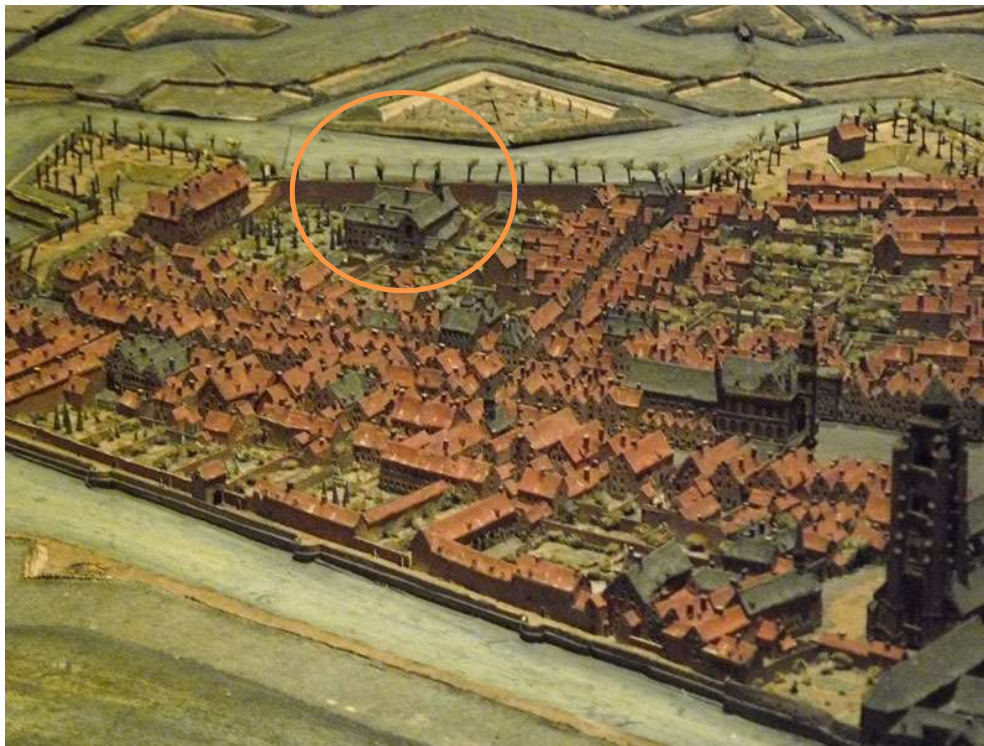
Figuur 7. Villaret kaart (1745-1748) met aanduiding van het plangebied. Doordat de kaart moeilijk valt te georefereren; is de aanduiding niet geheel exact (schaal 1:5.000; bron: GEOPUNT, 2021, ONROEREND ERFGOED & AGIV, 2017).

Langs de oostelijke rand van het plangebied is op de kaart van Villaret de oude stadsmuur te zien, met de torens nog in het tracé, die op enkele punten voorzien is van nieuwerwetse bastions. Daarbuiten ligt een lijn van ravelijnen, waarvan er één nog steeds aanwezig is ten noordoosten van het plangebied. Aan de huidige vorm daarvan is goed te zien dat de kaart van Villaret niet heel erg nauwkeurig is. Hierbuiten ligt een linie van gedekte wegen met glacis met daarbuiten nog een lijn van ravelijnen. De 'oorspronkelijke' Scheldeloop is nog steeds aanwezig.

3.2.4 Maquette van Nézot (1747)

Nicolas de Nézot (1699-1768) was een militair ingenieur die tussen die in opdracht van de Franse koning Lodewijk XV plannen maakte voor het uitvoeren van stedelijke verdedigingswerken. Hij is echter hoofdzakelijk bekend door zijn stedelijke maquettes, waaronder de maquette van Oudenaarde.

Op de maquette is een identieke situatie zichtbaar als degene die wordt weergegeven op de Villaret en Ferraris kaarten. Het kloostergebouw wordt omgeven door een groene tuinzone. In het zuidelijk deel van het klooster bevindt zich de kloosterkerk, met aansluitend ten noorden ervan een kloostergang en kloostergebouwen. Interessant is dat dit het exacte spiegelbeeld is van de situatie die staat weergegeven op de Plouich kaart uit 1649.

Figuur 8. Maquette van Nézot met aanduiding van het plangebied (bron: Nézot, 1748).

3.2.5 Kaart van Ferraris (1771-1777)

De kabinetskaart der Oostenrijkse Nederlanden en het Prinsbisdom Luik werd opgesteld tussen 1771 en 1777 door de graaf de Ferraris. Het is een interessant document, omdat alle gebouwen ingemeten werden en ook de omgeving werd vrij waarheidsgetrouw opgetekend (rivieren, grachten, poelen, bossen, hagen, etc.). Er dient wel de kanttekening gemaakt te worden dat deze kaart vooral vanuit een militair standpunt opgetekend werd. De gebieden die in dat kader minder interessant waren, werden minder nauwkeurig ingemeten.

De kaart lijkt in het plangebied dezelfde bebouwing aan te geven: een strook openbaar groen of tuinen langs de noordrand, ten zuiden daarvan een strook bebouwing met een kerk en kloostergebouwen erin en aan de zuidkant weer open ruimte. De weg ten westen van de kerk is de huidige Kapucijnengang.

Figuur 9. Kaart van Ferraris (1771-1777) met projectie van het projectgebied (schaal 1:5.000; bron: GEOPUNT, 2021; KBR & AGIV, 2010).

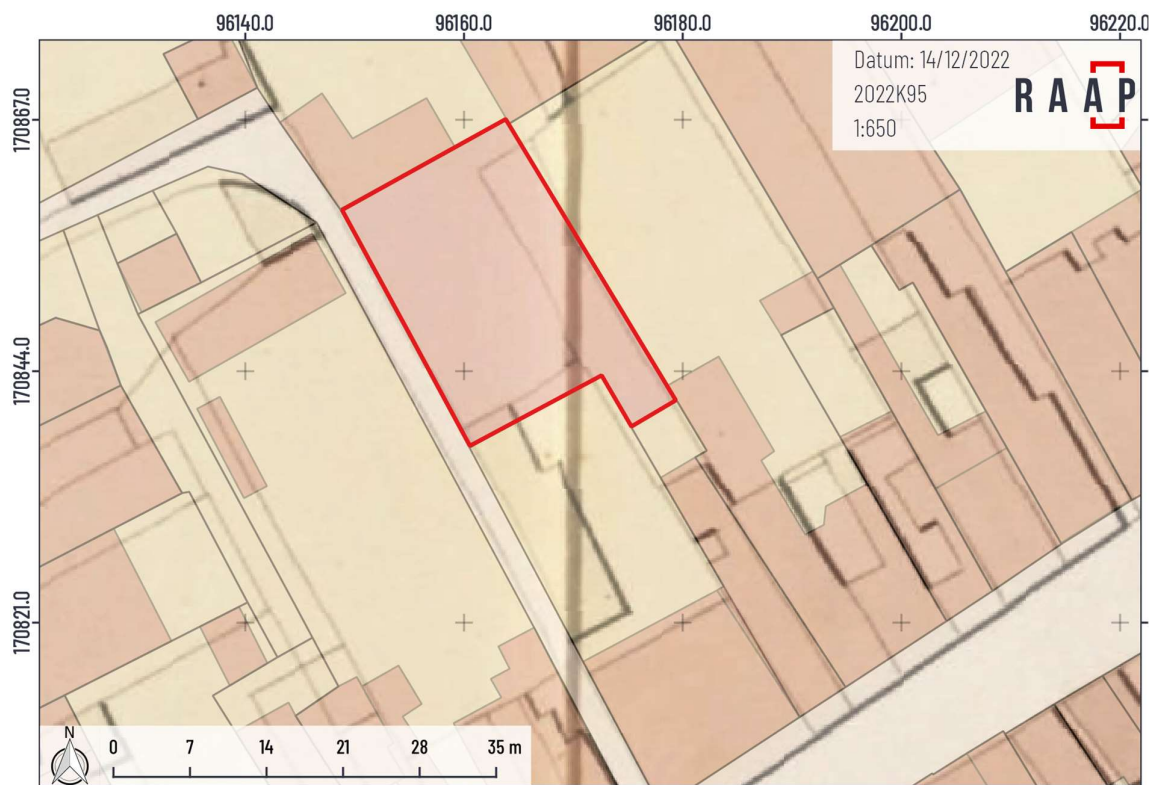
3.2.6 Atlas der Buurtwegen (1843-1845)

De kadastrale kaarten die tot de Atlas der Buurtwegen behoren, werden opgemaakt tussen 1843 en 1845 naar aanleiding van de uitvoering van een wet uit 1841. De bedoeling was een inventaris te maken van alle kleine wegen met openbaar karakter.

Op twee panden na is op deze kaart alle bebouwing in het plangebied verdwenen. Van de vestingwerken ten noordoosten ervan zijn alleen de contouren nog aangegeven, wat lijkt de duiden op een voltooide sloop. De kerk is niet meer aangegeven. Dit is eigenaardig omdat er sprake is dat dit gebouw tot het vierde kwart van de 19de eeuw in gebruik bleef.

Figuur 10. Atlas der Buurtwegen (1841) met projectie van het plangebied (schaal 1:5.000; bron: GEOPUNT, 2021; AGIV & PROVINCIE OOST-VLAANDEREN, 2014).

Figuur 11. Detail van de Atlas der Buurtwegen (1845) geprojecteerd op het huidige kadasterplan (roze gebouwen). In de 19^e eeuw liep overheen het perceel van het turngebouw een langgerekt perceel. (GEOPUNT, 2021; AGIV & PROVINCIE OOST-VLAANDEREN, 2014). (De projectie kon niet geheel nauwkeurig gebeuren gezien een foutmarge op het oude kadasterplan zit).

3.2.7 Kaarten uit de 20^e eeuw

Op topografische kaarten uit 1901, 1910 en 1921 staan in het plangebied ongeveer dezelfde gebouwen aangegeven als op de Atlas der Buurtwegen, alleen met minder detail, verder is het onbebouwd. Bebouwing bevindt zich aan de oostzijde aan de overkant van de straat en in hetzelfde bouwblok direct ten zuiden van het plangebied. Van de vestingwerken ten noordoosten van het plangebied resteren alleen de grachten.¹¹

Een kaart uit 1918 laat zien dat vlakbij de oostrand van het plangebied een smalspoor loopt over het tracé van de Wijngaardstraat, Achter de Wacht en de Woeker.¹² Dit spoor is op geen enkele andere kaart aangetroffen.

Een stafkaart uit 1931 laat hetzelfde beeld zien als de topografische kaart uit 1910.¹³ Dezelfde topografische kaart in de editie van 1960 geeft het gehele blok aan als bebouwd, met een signatuur die globalisering van het kaartbeeld suggereert.¹⁴ Ditzelfde geldt voor de topografische kaart van 1974.¹⁵

¹¹ Anoniem, 1901; Anoniem, 1910; Anoniem, 1921.

¹² Anoniem, 1918

¹³ Anoniem, 1931

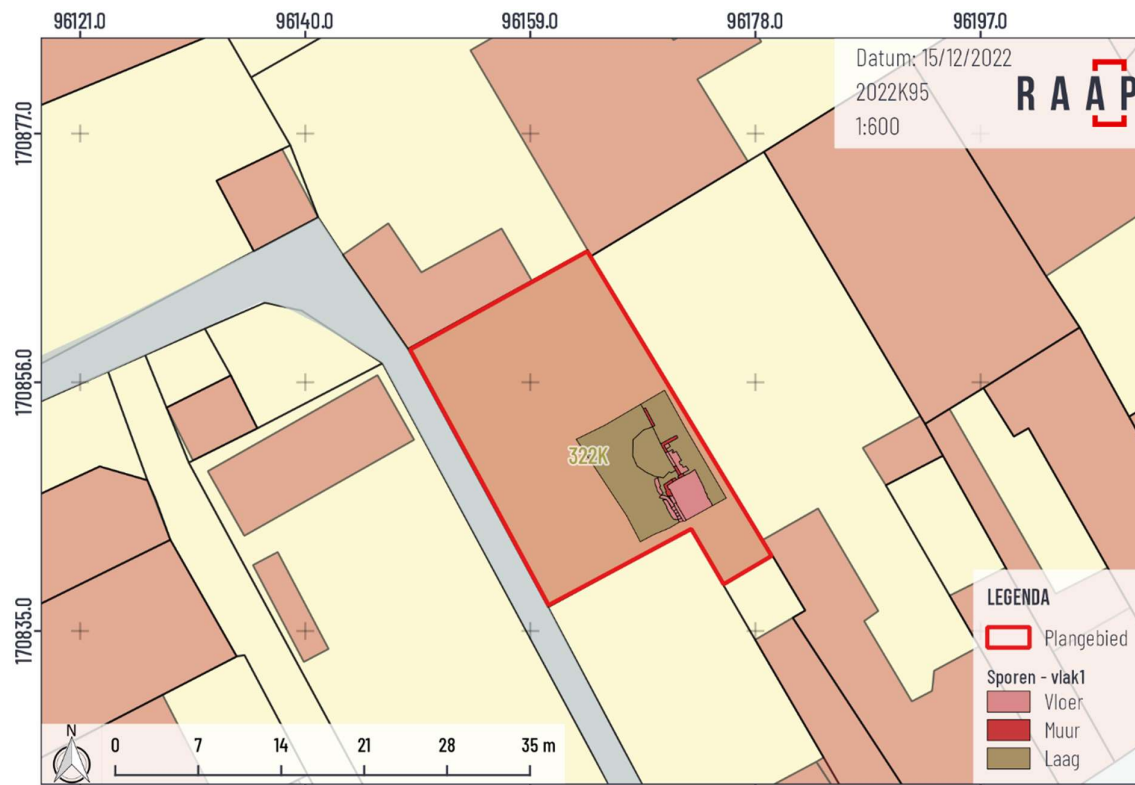
¹⁴ Anoniem, 1960

¹⁵ Anoniem, 1971

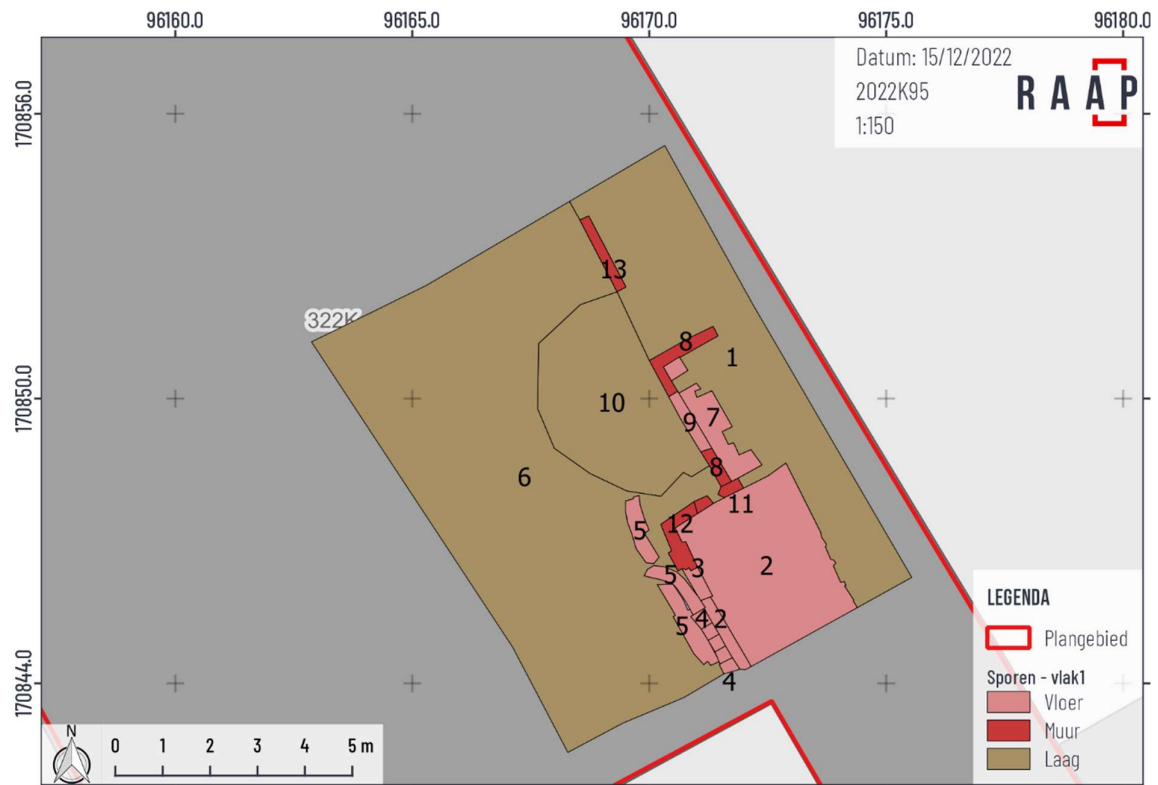
4 RESULTATEN

Er werd gestart in de noordoosthoek van het turngebouw. De kleine uitbouw werd niet mee opgegraven in deze fase. Hier werd reeds een proefput aangelegd waaruit bleek dat tot een diepte van ca. 50cm geen relevante resten aanwezig waren.

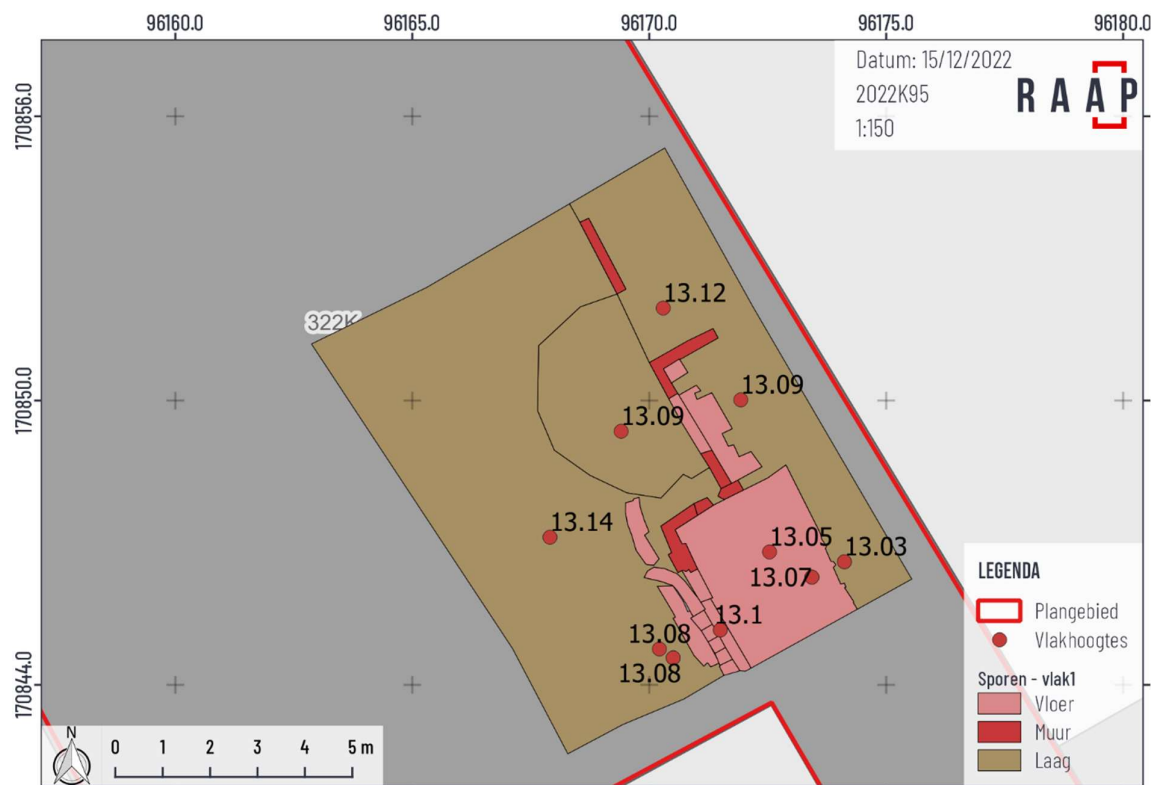
In de zuidoostelijke hoek van het turngebouw zijn op het niveau dat diende te worden aangelegd enkele vloeren en muurtjes aangetroffen. De verschillende structuren kregen elk een nummer en worden hieronder kort besproken.

Figuur 12. Ingemeten sporen binnen de contouren van het gebouw. Het merendeel bestond uit een puinig pakket. (projectie op de GRB) (bron: agiv.be).

Figuur 13. Detail van de opgemeten structuren met spoornummer (projectie op de GRB).

Figuur 14. Sporenplan met vlakhoogtes (projectie op de GRB).

Figuur 15. Opschonen van de structuren.

4.1 BESCHRIJVING VAN DE SPOREN

S1 en S6 zijn puinige pakketten die rondom de aangetroffen structuren zijn geregistreerd. Ze lopen verder door tot over het volledige oppervlak van het turngebouw en bevatten veel of weinig bouwpuin. Het gaat om een opgebracht pakket dat in relatie kan worden gebracht met de bouw van het turnblok in de jaren '60 - '70 van vorige eeuw.

S2 is een vloer in baksteen (21 x 10,5 x 4,5 cm). Aan de ene zijde grenst deze aan een muur (S12), in het noordwesten lijkt deze deels te zijn uitgebroken. In een latere periode is een gootje in de baksteen uitgekapt die uitkomt in een vergaarputje. Dit was deels afgewerkt met cementmortel, terwijl de vloer met kalkmortel werd gelegd. Dit gootje werd aangebracht in functie van de afvoer van water. Ter hoogte van de vergaarput zit een gat in de tuinmuur (S12) waardoor het water kon afvloeien. Er mag dus worden aangenomen dat de vloer niet overdekt was, en regenwater periodiek bleef staan. Deze vloer werd eveneens waargenomen in de proefput van de uitbouw van het turnblok.

S3 is een dorpel in natuursteen en bestaat uit 2 delen. Tussen beide bevond er zich een metalen plaat waar mogelijk een pen van een poort/deur in draaide.

S4 en S5 zijn verstevigingen net naast de dorpel. Ze bestaan zowel uit natuurstenen tegels, als enkele bakstenen en kasseien.

S7 is de restant van een vloer in natuurstenen tegels. Dergelijke tegels werden ook in het puinpakket aangetroffen tijdens het afgraven. Ze lijken gerecupereerd voor de aanleg van de vloer. Er zijn twee verschillende groottes gebruikt (32 x 32 cm en 28 x 28 cm).

S8 en S9 vormen de grens van deze vloer. S9 is een muur in baksteen, S8 is een dorpel in natuursteen waarbij ter hoogte van toegang de frijnslag duidelijk meer is afgesleten dan de frijnslag die deels onder het metselwerk kwamen te liggen. Hierdoor kan met zekerheid worden aangenomen dat het eveneens een doorgang betreft.

S10 is een puinpakket met bijna uitsluitend baksteenfragmenten.

S11 en S12 vormen samen een muur waarbij S12 nog opgaand metselwerk aanwezig was, en S11 een uitbraakspoor is van dezelfde muur.

S13 was een restant van een muurtje in baksteen, gelegen in het verlengde van S8 en S9.

De overige zones binnen het gebouw bleven na het uitgraven tot 13,12m TAW vrij van archeologische resten. Eventuele oudere resten liggen dus dieper.

4.2 INTERPRETATIE

De resten kunnen in relatie worden gebracht met de 19de- en 1ste helft 20ste-eeuwse toestand waarbij een langgerekt perceel van aan de Kattestraat tot het huidige turngebouw liep (zie figuur 11). Het gaat om resten van twee bijgebouwen waarvan de toegang via het zuidwesten verliep (via d Kapucijnengang). Op de atlas der buurtwegen (1845) zijn op deze locatie geen gebouwen weergegeven. Op de luchtfoto van 1971 staat het turngebouw er reeds.

Er kan worden besloten dat de afgegraven pakketten en de aangetroffen resten geen link hebben met het Kapucijnenklooster uit de 17de en 18de eeuw. Enkel de gerecupereerde natuurstenen tegels kunnen eventueel van het klooster afkomstig zijn. Uit zowel de proefput ter hoogte van de liftschacht als het onderzoek kan worden besloten dat oudere resten zich dieper bevinden. De muren ter hoogte van de liftschacht bevonden zich immers vanaf een diepte van 12,5m TAW. Dit is 60 cm dieper dan er werd uitgegraven in het turnblok.

Figuur 16. Overzicht van de structuren.

Figuur 17. Detail van de aangetroffen vloeren: een verharding in functie van een inrit. Links zijn nog resten van een tuinmuur zichtbaar.

Figuur 18. Bakstenen vloer die aangetroffen tijdens het vooronderzoek in de uitbouw van de turnblok.

Figuur 19. Beer-/afvalput onder bakstenen vloer, aangetroffen tijdens het vooronderzoek. Deze diende niet te worden onderzocht tijdens het archeologisch onderzoek aangezien deze dieper dan 50cm is gelegen. Het gaat om een 19de-eeuwse structuur.

Figuur 20. Zuidelijke zone van het turngebouw, waar na afgraven geen archeologische resten blijken te zitten.

Figuur 21. Noordelijke zone van het turngebouw na het afgraven.

4.3 BEANTWOORDEN VAN DE ONDERZOEKSVRAGEN

- Op welk niveau zijn er archeologische resten aangetroffen? Hoe verhoudt de diepte zich ten opzichte van archeologische niveaus die werden waargenomen tijdens het vooronderzoek?

De resten bevonden zich op een diepte van 45 à 50 cm. Dit komt overeen met de bevindingen tijdens het vooronderzoek. In zowat elke put werd binnen deze diepte puin of aangebrachte grond aangetroffen. De muren ter hoogte van de liftschacht bevonden zich vanaf een diepte van 12,5m TAW. Dit is 60 cm dieper dan er werd uitgegraven in het turnblok.

- Kan er een duidelijk onderscheid worden gemaakt tussen de late 19de/20ste-eeuwse resten/ophogingen, en de oudere sporen/lagen die eerder met het klooster kunnen worden gelinkt. Is er daarbij duidelijkheid verkregen omtrent de fundering S20 die in proefput 6 werd waargenomen?

Er zijn enkel resten uit de 19de/20ste eeuw aangetroffen. Ook de puinpakketten dateren uit deze periode.

- Kan er op basis van de aangetroffen resten van het klooster meer informatie worden gewonnen over de ligging en ruimtelijke/functionele indeling van de gebouwen?

Neen, aangezien er geen resten van het klooster zijn aangetroffen.

- Zijn er inhumaties aangetroffen, en waar liggen deze ten opzichte van de structuren.

Neen.

5 SYNTHESE

In functie van verbouwingswerken aan een school gelegen in Achter de Wacht / Wijngaardstraat te Oudenaarde, werd een archeologisch onderzoek uitgevoerd. Bij het uitgraven van de vloer van het turngebouw tot -45 cm diepte dienden de archeologische resten te worden geregistreerd. Er was immers een verhoogde kans dat resten van het voormalige Kapucijnenklooster (17de -18de eeuw) zouden worden aangetroffen.

Alle geregistreerde structuren kunnen echter in relatie worden gebracht met de 19de- en 20ste-eeuwse situatie van het terrein waarbij een langgerekt perceel van aan de Kattestraat tot het huidige turngebouw liep. Het ging om resten van twee bijgebouwen waarvan de toegang via het zuidwesten verliep (via de Kapucijnengang). Er kan worden besloten dat de afgegraven pakketten en de aangetroffen structuren geen link hebben met het Kapucijnenklooster. Enkel de gerecupereerde natuurstenen tegels kunnen eventueel van het klooster afkomstig zijn. Uit zowel de proefput ter hoogte van de liftschacht als de opgraving kan worden besloten dat oudere resten zich dieper bevinden. De funderingsmuren ter hoogte van de liftschacht bevonden zich 60 cm dieper dan de verstoringsdiepte.

Onder het onderzochte niveau is de zullen dus resten van het klooster aanwezig zijn. In dat opzicht kan het perceel waarop het turnblok staat niet worden ingekleurd als 'Gebied Geen Archeologie'.

6 VOORSTEL OVER HET BEWAREN OF DEPONEREN VAN HET ARCHEOLOGISCH ENSEMBLE

Conservatie en overdracht van het archeologisch ensemble gebeurt na afloop van het onderzoek conform aan de artikels 5.2.1, 5.2.2 en 5.2.3 van het Onroerend Erfgoeddecreet.

Er zijn echter geen vondsten of stalen die moeten worden gedeponeerd. De digitale data zal worden overgedragen aan het IOED 'Erfgoed Vlaamse Ardennen'.

7 BIBLIOGRAFIE

7.1 UITGEGEVEN LITERATUUR

7.2 ONUITGEGEVEN LITERATUUR

ANONIEM (1780) Plan van de stad Oudenaarde, met de kerken en kloosters; opgemaakt in 1780. Oudenaarde: Het Rijksarchief

HILDEBRAND, P. (1950) *De Kapucijnen in de Nederlanden en het Prinsbisdom Luik*. Antwerpen: Archief Der Kapucijnen.

NÉZOT (1748) Maquette van Nézot (1748-1752). Stadsarchief Oudenaarde.

7.3 WEBSITES

ONROEREND ERFGOED (2019) *Wijngaardstraat*. Oudenaarde: Agentschap Onroerend Erfgoed. Beschikbaar op: <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/themas/4564> (Bezocht op: 17 juli, 2019).

ANONIEM (1918) *Kaart van Oudenaarde (1918)*. Beschikbaar op: <http://maps.nls.uk/geo/explore/#zoom=5&lat=56.0000&lon=-4.0000&layers=1&b=1>.

GEOPUNT (2021) *Geopunt Vlaanderen*. Beschikbaar op: <http://www.geopunt.be>.

AGIV & PROVINCIE OOST-VLAANDEREN (2014) Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen: Atlas der Buurtwegen Vlaanderen (ca. 1840) Provincie Oost-Vlaanderen. Provincie Oost-Vlaanderen. Beschikbaar op: <http://www.geopunt.be>.

ANONIEM (1780) Plan van de stad Oudenaarde, met de kerken en kloosters; opgemaakt in 1780. Oudenaarde: Het Rijksarchief.

ANONIEM (1901) Topografische kaart van Oudenaarde (1901). Oudenaarde. Beschikbaar op: https://search.arch.be/imageserver/topview.php?FIF=513/513_0521_000/513_0521_000_01229_000/513_0521_000_01229_000_0_0001.jp2.

ANONIEM (1910) Topografische kaart van Oudenaarde (1910). Oudenaarde. Beschikbaar op: http://www.cartesius.be/arcgis/home/webmap/viewer.html?basemapUrl=http://www.ngi.be/tiles/arcgis/rest/services/20k_{3873E850-EF4A-413F-807D-9D09C677503F}_default_404000/MapServer&lang=en.

ANONIEM (1921) Topografische kaart van Oudenaarde (1921). Oudenaarde. Beschikbaar op: https://search.arch.be/imageserver/topview.php?FIF=513/513_0521_000/513_0521_000_01197_000/513_0521_000_01197_000_0_0008.jp2.

ANONIEM (1931) Stafkaart van Oudenaarde (1931). Oudenaarde. Beschikbaar op: https://search.arch.be/imageserver/topview.php?FIF=513/513_0521_000/513_0521_000_01588_000/513_0521_000_01588_000_0_0003.jp2.

ANONIEM (1960) Stafkaart van Oudenaarde (1960). Oudenaarde. Beschikbaar op: https://search.arch.be/imageserver/topview.php?FIF=513/513_0521_000/513_0521_000_01588_000/513_0521_000_01588_000_0_0003.jp2.

ANONIEM (1971) Topografische kaart van Oudenaarde (1971). Oudenaarde. Beschikbaar op: http://www.cartesius.be/arcgis/home/webmap/viewer.html?basemapUrl=http://www.ngi.be/tiles/arcgis/rest/services/25k_{E006F488-E9B8-4EF1-901F-228AA4EF365D}_default_404000/MapServer&lang=en.

KBR & AGIV (2010) Koninklijke Bibliotheek van België & Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen: Ferraris kaart - Kabinetskaart der Oostenrijkse Nederlanden en het Prinsbisdom Luik, 1771-1778. agentschap Informatie Vlaanderen. Beschikbaar op: <http://www.geopunt.be>.

NÉZOT (1748) Maquette van Nézet (1748-1752). Stadsarchief Oudenaarde.

ONROEREND ERFGOED & AGIV (2017) Agentschap Onroerend Erfgoed: Villaretkaart (1745-48). agentschap Informatie Vlaanderen. Beschikbaar op: <http://www.geopunt.be>.

OPENSTREETMAP (2022) OpenStreetMap. Beschikbaar op: <https://www.openstreetmap.org/copyright>.

DU PLOUICH, V. (1649) Oudenaarde. Beschikbaar op: <https://uurl.kbr.be/1043718>.

VAN DEVENTER, J. (1648) Oudenaarde - Jacob Van Deventerkaart. Biblioteca Digital Hispánica. Beschikbaar op: <http://www.bne.es/es/Catalogos/BibliotecaDigitalHispanica/Inicio/index.html>.

8 FIGURENLIJST

Figuur 1. Topografische kaart met projectie van het plangebied (bron: OPENSTREETMAP, 2022).	6
Figuur 2. Huidig kadasterplan met aanduiding van het onderzochte perceel. (bron: OPENSTREETMAP, 2022).	6
figuur 3. Proefput 4, ter hoogte van de liftschacht. Zicht op de parallelle funderingsmuren.	7
Figuur 4. Detail van het plan van de grondwerken. (bron: Architectenburo MAS bvba) . Groen: riolering, oranje: liftschacht. De blok 'Toren' valt buiten deze renovatiefase.	9
Figuur 5. De kaart van Oudenaarde van Jacob van Deventer ('netkaart'; bron: Van Deventer, 1648). In het oranje de situering van het plangebied.	12
Figuur 6. De omgeving van het plangebied op de kaart van Plouich uit 1649 (bron: du Plouich, 1649).	13
Figuur 7. Villaret kaart (1745-1748) met aanduiding van het plangebied. Doordat de kaart moeilijk valt te georefereren; is de aanduiding niet geheel exact (schaal 1:5.000; bron: GEOPUNT, 2021, ONROEREND ERFGOED & AGIV, 2017).	13
Figuur 8. Maquette van Nézot met aanduiding van het plangebied (bron: Nézot, 1748).	14
Figuur 9. Kaart van Ferraris (1771-1777) met projectie van het projectgebied (schaal 1:5.000; bron: GEOPUNT, 2021; KBR & AGIV, 2010).	15
Figuur 10. Atlas der Buurtwegen (1841) met projectie van het plangebied (schaal 1:5.000; bron: GEOPUNT, 2021; AGIV & PROVINCIE OOST-VLAANDEREN, 2014).	16
Figuur 11. Detail van de Atlas der Buurtwegen (1845) geprojecteerd op het huidige kadasterplan (roze gebouwen). In de 19 ^{de} eeuw liep overheen het perceel van het turngebouw een langgerekt perceel. (GEOPUNT, 2021; AGIV & PROVINCIE OOST-VLAANDEREN, 2014). (De projectie kon niet geheel nauwkeurig gebeuren gezien een foutmarge op het oude kadasterplan zit).	16
Figuur 12. Ingemeten sporen binnen de contouren van het gebouw. Het merendeel bestond uit een puinig pakket. (projectie op de GRB) (bron: agiv.be).	18
Figuur 13. Detail van de opgemeten structuren met spoornummer. (projectie op de GRB)	19
Figuur 14. Sporenplan met vlakhoogtes. (projectie op de GRB)	19
Figuur 15. Opschonen van de structuren.	20
Figuur 16. Overzicht van de structuren.	22
Figuur 17. Detail van de aangetroffen vloeren: een verharding in functie van een inrit. Links zijn nog resten van een tuinmuur zichtbaar.	22
Figuur 18. Bakstenen vloer die aangetroffen tijdens het vooronderzoek in de uitbouw van de turnblok.	23
Figuur 19. Beer-/afvalput onder bakstenen vloer, aangetroffen tijdens het vooronderzoek. Deze diende niet te worden onderzocht tijdens het archeologisch onderzoek aangezien deze dieper dan 50cm is gelegen. Het gaat om een 19 ^{de} -eeuwse structuur.	23
Figuur 20. Zuidelijke zone van het turngebouw, waar na afgraven geen archeologische resten blijken te zitten.	24
Figuur 21. Noordelijke zone van het turngebouw na het afgraven.	24

9 BIJLAGES

Bijlage 1. Plannen

Sporen

Hoogtes

Bijlage 2. Lijsten

Sporenlijst

Fotolijst